

ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ – ПІДСТАВА ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІ: МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ

Предметом дослідження статті є професійна етика судді. Проаналізовані моральні стандарти професійної діяльності судді. Наведено поняття суддівської етики, розкрито її роль в дисципліні праці судді.

Ключові слова: суддівська етика, дисциплінарна відповідальність судді.

Предметом исследования является профессиональная этика судьи. Проанализированы моральные стандарты профессиональной этики судьи. Наводится понятие судейской этики, раскрывается ее роль в дисциплине труда судьи.

Ключевые слова: судейская этика, дисциплинарная ответственность судьи.

The main idea of the article is the professional ethics of judge. The article opens with the analysis of the moral standards of judges' activities. The definition of judicial ethics has been given and its role in the labour discipline of judges has been exposed.

Key words: judicial ethics, discipline responsibilities of judges.

Втілення у життя принципів правової держави залежить значною мірою від діяльності судів та міри реалізації права кожного на доступ до правосуддя. Авторитет суду та його рішення багато в чому пов'язується із авторитетом судді, оцінкою його поведінки як у сфері судочинства, так і поза межами його професійної (службової) діяльності.

Стати суддею, мати статус судді означає одержати авторитетне право на здійснення публічного правосуддя. Належність та причетність до судової влади є джерелом, першопричиною авторитету судді.

Якщо правильно розуміти зміст правосуддя, його завдання, то слід зазначити, що чим складніші умови діяльності суду і ті відносини, що склалися у суспільстві, тим більш вищими повинні бути вимоги до моральних якостей судді, які б дозволяли йому, як нікому іншому, за будь-якої ситуації діяти за законом і по справедливості, оберігаючи свою гідність, а головне – авторитет судової влади. Адаже кожний суддя добровільно взяв на себе важке завдання служити суспільству тільки за законом і давав присягу чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки. Будучи справедливим по суті, суддя своєю поведінкою повинен це підтверджувати.

Усе помітніше останнім часом виявляється тенденція інтернаціоналізації етичних вимог, що ставляться до суддів. Статус і, зокрема, обов'язки суддів усе більше привертають увагу міжнародних організацій, про що свідчать непоодинокі згадування цих проблем у низці документів і рекомендацій [1; 6; 11; 13; 22]. Разом із тим етичні вимоги носять узагальнений характер, визначаючи лише бажану кінцеву ціль – безсторонність, справедливість, незалежність суддів.

Злободенний характер цього питання не викликає сумнівів: авторитет суду, його рішення багато в чому ототожнюють з авторитетом судді, його професійними якостями, поведінкою в суді й поза ним.

Посада судді безспірно відноситься до тих професій, моральний аспект в яких відіграє основоположну роль. Це професії, де "об'єктом праці" виступають живі люди, де в процесі професійної діяльності відбувається вторгнення у внутрішній світ людини часто в критичних життєвих ситуаціях. Відповідно до професіоналів, які займаються такою діяльністю, суспільство висуває не тільки вимоги загальної моралі (що стосуються будь-якої людини незалежно від професії), але і специфічні моральні вимоги. Більше того, моральність представника такої професії буде показником рівня професійності.

Розкриваючи поняття професійної етики та її видів, можна визначити, що професійна етика – це система конкретизованих моральних норм і принципів з врахуванням особливостей тої чи іншої професійної діяльності людей [3, с.29].

Професійна діяльність, об'єктом якої стають живі люди, утворює складну систему взаємоперехідних, взаємозумовлених моральних стосунків. До цієї системи

належить перш за все: 1. ставлення спеціалістів до об'єкта праці (судді – до вирішення справи), 2. стосунки спеціаліста з колегами (суддів між собою), 3. ставлення спеціаліста до суспільства (судді до осіб, які є учасниками процесу).

Професійна етика є збірним поняттям, вона охоплює весь спектр професійних відгалужень етики: медичної, юридичної, педагогічної тощо.

Юридична етика – це вид професійної етики, що досліджує застосування загальних норм моралі під час здійснення специфічної професійної діяльності юристами, зокрема моральні проблеми, які виникають під час такого застосування [2, с. 38].

Одним із видів юридичної етики і є суддівська етика.

Щодо видів юридичної етики, в тому числі суддівської, то можна говорити про офіційну етику, корпоративну етику і традиційну етику.

Офіційна етика – це етичні вимоги, що містяться в правових нормах, невиконання яких може мати негативні наслідки (звільнення з посади, відсторонення від посади, відсторонення від справи).

Наприклад, у Законі України "Про статус суддів" від 15 грудня 1992 року [15] містилася вимога до судді "не допускати вчинків і будь-яких дій, що ганьблять звання судді і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості і незалежності". Це вимога Закону. Однак ця вимога носить і етичний характер, вимагаючи від судді високої моральності.

Законом України "Про судоустрій та статус суддів" від 7 липня 2010 року [17] законодавець чітко закріпив такі обов'язки як дотримуватися правил суддівської етики, виявляти повагу до учасників процесу, додержуватися присяги судді, які відносяться до обов'язків морально-етичного характеру. Одночасно, новим законом передбачено, що порушення таких обов'язків, зокрема систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, є підставою для дисциплінарної відповідальності.

Корпоративна етика – це сукупність етичних правил, що містяться в документах, прийнятих добровільно представниками будь-якої професії, галузі, громадського об'єднання і обов'язкові до виконання особами, що до них належать. До таких правил відноситься Кодекс суддівської етики. Відповідно до вимог чинного законодавства таких Кодекс затверджується З'їздом судів України [17].

Крім офіційної та корпоративної етики існують взаємини, не врегульовані будь-якими правилами, крім вимог загальної вихованості і внутрішньої інтелігентності людини. Так, не повинен суддя образливо відгукуватися про роботу колег. Це вимоги традиційної етики.

У межах етики юридичної як окремого типу професійної існує спеціалізація за видами юридичної діяльності, що стосується й етики судді. О.С. Коблик визначає суддівську етику як "сукупність правил поведінки

суддів, які забезпечують моральний характер їх професійної діяльності й позаслужбової поведінки" [7, с. 17]. З ним солідарний С.В. Подкопаєв, який вважає, що судді повинні дотримуватися таких правил, як-то: (а) загальноновизнані норми моралі й поведінки, що існують у суспільстві; (б) стандарти, регулюючі службову діяльність, тобто вимоги, встановлені законодавством до професії судді; (в) суддівські стандарти, які стосуються позаслужбової поведінки й діяльності (наприклад, заборона займатися політичною діяльністю) [18, с. 15-22].

Отже, можемо визначити поняття "суддівська етика" як стандарти професійної поведінки суддів, що характеризуються наявністю підвищених моральних вимог, зумовлених високою відповідальністю їх праці.

До прийняття Закону України "Про судову систему" та статус суддів" від 7 липня 2010 року [17] в діючих на той час законах України "Про судову систему України" [16] та "Про статус суддів" [15] питання етики судді не були чітко закріплені, лише у Законі України "Про статус суддів" від 15 грудня 1992 року містилася вимога до судді "не допускати вчинків і будь-яких дій, що ганьблять звання судді і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості і незалежності" [15], однак невиконання такого обов'язку не тягнуло за собою притягнення судді до відповідальності.

Новий Закон України "Про судову систему та статус суддів" [17] закріпив за суддями такий обов'язок як дотримання правил суддівської етики (стаття 54 Закону).

Також, новелою Закону стало те, що особа, вперше призначена на посаду судді, складає присягу, відповідно до змісту якої кожен суддя, окрім інших вимог, повинен дотримуватися морально-етичних принципів поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді та принижують авторитет судової влади [17].

Питання етики суддів визначаються Кодексом суддівської етики, що затверджується 3'їздом суддів України (стаття 56 Закону) [17].

На даний момент в Україні діє Кодекс професійної етики судді, який був затверджений V 3'їздом суддів України 24 жовтня 2002 року [8].

Відповідно до преамбули Кодексу, норми, зазначені у цьому Кодексі, не можуть застосовуватись як підстава дисциплінарної відповідальності суддів і визначати ступінь їх провини.

На даному етапі судової реформи виникає ситуація, що притягнути суддю до відповідальності за систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя можна, однак чіткого визначення що ж таке правила суддівської етики, невиконання яких може підрвати авторитет правосуддя законодавець не визначив.

Існує нагальна потреба у прискоренні роботи над Кодексом професійної етики судді. Для цього необхідно: а) узагальнити зауваження на існуючий варіант Кодексу та запити щодо його застосування; б) розробити правила, що конкретизують кожну зі статей та відповідні коментарі, особливо щодо зайняття іншою, окрім суддівської, роботою (наприклад, розмір винагороди для судді за діяльність не повинен перебільшувати такого ж розміру для будь-якої іншої особи); правила фінансової звітності та прийняття подарунків; в) змінити структуру кодексу, закріпивши вимоги до суддів у логічній послідовності. Це дозволить легше орієнтуватися у положеннях Кодексу.

Існує необхідність виключення із преамбули Кодексу професійної етики судді положення щодо неможливості розгляду зазначених у ньому правил: а) як підстави дисциплінарної відповідальності у випадку їх порушення; б) визначення ступеня вини суддів.

Нехайна необхідність врегулювання зазначеного питання полягає в тому, що не кожен суддя є здатним визначити для себе конкретні межі дозволеного, особливо коли йдеться про морально-правові категорії, відображені у Кодексі.

Зміст такого Кодексу не може обмежуватися загальними моральними вимогами, а повинен детально розкривати правила поведінки судді під час здійснення ним професійної діяльності й поза нею, а також містити підстави й види його відповідальності за порушення норм цього правового акта.

Саме ним мають визначатися вчинки, несумісні зі званням судді, які ганьблять честь і гідність останнього. Так, С.В. Подкопаєв до таких вчинків відносить "дію (бездіяльність), що суперечить положенням Кодексу професійної етики судді, дає реальну і достатню підставу вважати, що обов'язок судді незалежно, чесно, неупереджено виконувати свої професійні обов'язки порушено, а так само дію (бездіяльність), що тягне за собою стійку негативну думку про моральне обличчя судді" [19, с. 104].

Моральні засади в суддівській діяльності необхідні для усунення формально-бюрократичної реалізації закону при дотриманні посадових інструкцій, для гармонійного поєднання його букви й духу. Справа в тому, що жоден закон не може бути настільки довершеним, щоб ніколи не вимагав додаткового тлумачення у випадку конкретного застосування. У цьому аспекті дуже багато залежить від судді, його особистісних, передусім моральних якостей. Суддівська етика не допускає обману, провокацій, прагнення досягти потрібного при розгляді справи результату за будь-яку ціну.

Дійсно, велике значення має обличчя судді, його зовнішній вигляд як в залі суду так і за його межами. Самовладання, спокій, коректність, повага до сторін, справжній, природний авторитет – це та основа, на якій може зростати переконливий вирок. До цього слід додати точні знання матеріалів справи та суверенне застосування процедурних правил. Не завжди все це разом узятє просто здійснити. Сторони сперечаються, стають агресивними, в тому числі, і по відношенню до суду, головуючий повинен втручатися, при необхідності, накласти штраф, видалити одну зі сторін із залу суду тощо. Це загрожує його неупередженості, так як у судді теж є нерви, які не слід перенапружувати. Один з найкращих компліментів на адресу судді, мабуть, той, коли він здатний в складних, іноді хаотичних процесах утримувати кермо в руках та переконливо представити винесення вироку. Якщо він повинен від імені держави як уповноважена особа виносити вирок щодо громадяни, то це можливо лише тоді, коли він будь-якої хвилини може як з професійної так і з моральної тачки зору повністю виправдати свою особисту поведінку. Звісно, слід віддати належне тому, що суддя, як і звичайна людина, може мати уразливі місця, що і в нього трапляються помилки. І саме тому, що він це знає, він буде запобігати тому, щоб розігрувати з себе надлюдину, та виявлятиме розуміння щодо недоліків та вад в інших людях, і, взагалі, залишатиметься доброзичливим та помірним в усіх відношеннях.

Положення судді в суспільстві, його соціальна поведінка, мають велике значення для авторитету, який йому потрібен в його професії. По-перше, можна вимагати, щоб він, як громадянин своєї країни, поважав право та порядок також і в своєму приватному житті, і був, навіть, певним чином зразком для інших.

Звичайно, не можна від нього вимагати, щоб він з метою збереження своєї незалежності та неупередженості уникав суспільних контактів та поринав у саміт-

ність. Навпаки, він повинен знати життя людей, їх біди та проблеми. Він повинен бути в повному об'ємі частиною суспільства, бо лише таким чином він, взагалі, досягне здатності судити про людей та обставини справи. Правосуддя здійснюється не в пустому просторі. Воно інтегрує в собі все, що стосується людського буття.

Водночас, слід відмітити, що казуїстика коректної суддівської поведінки настільки велика, що навіть чітко перерахування в кодексі мало б мало сенсу. Прогаляни були б однак запрограмовані. Впадає у вічі, що існує небагато опублікованих рішень про некоректну поведінку суддів. Та не мало б, мабуть, сенсу, розмірковувати про обов'язки суддів, якби проти явних порушень не існувало ніяких санкцій. При цьому встановлений у сучасних кримінальних кодексах основний принцип – жодної кари (тут: санкції) без закону – не може знайти застосування.

На даний час працювати потрібно в напрямку закріплення вищезазначених етичних засад, враховуючи при цьому міжнародно-правовий досвід і надбання вітчизняного законодавства у сфері судочинства.

У Російській Федерації це питання також є одним з відкритих, таких, що потребує скорішого вдосконалення.

Діючому Кодексу суддівської етики, затвердженому VI Всеросійським З'їздом суддів 2 грудня 2004 року [9] залишилося недовго діяти. Планується, що на найближчій раді суддів його змінять, причому радикально.

Нинішній Кодекс суддівської етики Російської Федерації, як і наш, містить в основному загальні положення. Суддівська спільнота також приходить до думи, що більшість з суддів і так приблизно уявляє, що таке добре і що таке погано. Між тим важливі саме деталі. Зараз, за словами суддів, їх кодекс не прописує чітких стандартів поведінки в тій чи іншій конкретній ситуації [15].

Можливо, тому судді не завжди можуть чітко зорієнтуватися, де та межа, через яку переступати не можна, і допускають помилки, за які потім несуть відповідальність

Втім, іноді ясність у голові може з'явитися від хорошого покарання або просто страху перед ним. Уберегти людей у мантиях від сумнівів і помилок, можливо, допоможе і нова шкала покарань, якщо вона буде прийнята.

Під час підготовки проекту нового Кодексу суддівської етики судді у розробників особливий інтерес викликала проблема використання суддями та працівниками судів різних соціальних мереж, систем миттєвих повідомлень, сайтів, блогів, особистих веб-сайтів і тому подібного. Чи діють особливі етичні норми для судді і в Інтернеті? Як виявилось, у США навіть у Мережі суддя повинен залишатися суддею і не забувати про честь [15].

В Америці етичні стандарти в Інтернеті ідентичні правилам використання інших засобів комунікації. Судді, що потрапив у віртуальний світ, не можна вести себе непристойно, коментувати справи, що знаходяться на розгляді суду, брати участь у забороненій політичній діяльності і так далі. Звичайно, в Мережі часом виникає ілюзія, що тебе ніхто ніколи не дізнається і можна писати що завгодно. Але що дозволено пересічному користувачеві, не дозволено судді, навіть якщо він зайшов у Мережу як би анонімно.

Мова йде про те, щоб, зберігши основні підходи, тим не менш сформулювати нові положення, які б визначали стандарти поведінки і пропонували варіанти дій у конкретній ситуації. Наприклад, як чинити, якщо поведінка судді може породити якийсь конфлікт інтересів. Наші колеги на Заході в подібних випадках звертаються в етичну комісію за консультацією. У нас це поки не прийнято.

В Україні рішенням Ради суддів України був створений Комітет з суддівської етики [21]. Однак, ніяких рішень, а тим більше звернень до такого комітету не було.

На даному етапі його діяльність взагалі видається сумнівною, оскільки повноважень бути одним з ініціаторів дисциплінарної відповідальності суддів вже немає.

Можливо, такий Комітет необхідно створювати при Вищій кваліфікаційній комісії України та при Вищій раді юстиції.

Напевно, можливість попередження конфліктних ситуацій варто прописати в новому Кодексі, і щоб Комітет з етики обов'язково розглядав звернення суддів і давав на них відповідь.

Закріплення правил поведінки судді як безпосередньо під час здійснення професійної діяльності, так і поза межами суду є вкрай важливим ще й з тієї причини, що з прийняттям нового Закону України "Про судоустрій та статус суддів" [17] порушення правил суддівської етики стало підставою для дисциплінарної відповідальності.

Так, відповідно до пункту 4 частини першої статті 83 Закону України "Про судоустрій та статус суддів" однією з підстав для дисциплінарної відповідальності судді є систематичне або грубе порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя [17].

Аналізуючи закріплену норму, можна дійти висновку, що для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності саме за такою підставою, слід виходити з того, що це повинне бути, по-перше, систематичне або одноразове грубе порушення правил суддівської етики; по-друге, таке порушення є таким, що підриває авторитет правосуддя.

Враховуючи внесені у законодавство про судоустрій зміни, а саме, що ініціатором звернення до Вищої кваліфікаційної комісії України (щодо суддів місцевих та апеляційних судів) чи до Вищої ради юстиції (щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України) зі скаргою може бути кожен, кому відомі факти неправомірної поведінки судді, розроблення правил суддівської етики як раз і є одним з першочергових завдань, які слід врегулювати.

Завдання Кодексу професійної етики судді – інформування громадськості про моральний статус представника судової гілки влади. Судді мають знати, чого від них очікують, і суспільству теж це необхідно, щоб запобігти довільним стандартам у царині суддівської етики.

Зміст такого Кодексу не може обмежуватися загальними моральними вимогами, а повинен детально розкривати правила поведінки судді під час здійснення ним професійної діяльності й поза нею, а також містити підстави й види його відповідальності за порушення норм цього правового акта. Саме ним мають визначатися вчинки, несумісні зі званням судді, які ганьблять честь і гідність останнього.

Необхідно законодавчо передбачити можливість: а) офіційних роз'яснень і рекомендацій із боку уповноваженого органу з питань, пов'язаних із регулюванням суддівської поведінки; б) видання збірника рішень по дисциплінарним справам.

Відсутність чітко закріплених правил поведінки судді, з одного боку дозволяють останньому довільно трактувати саме поняття "суддівської етики", а з іншої сторони – це може бути сугубо незалежність суддів, вплив на них під час прийняття рішень, оскільки за відсутності закріплених правил суддівської етики, притягнути до дисциплінарної відповідальності за їх порушення можна будь-якого суддю усіх ланок та інстанцій.

1. Бангалорські принципи поведінки суддів (Схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р.) // Міжнародні стандарти незалежності суддів. Збірка документів / Укл. Міжнародний фонд "Центр суддівських студій". Видання здійснено за сприяння Швейцарської агенції з розвитку та співробітництва в рамках проекту "Підтримка судової реформи в Україні. Сприяння зміцненню незалежності суддів" – К., 2008. 2. Гребеньков Г.В. Фіолевський Д.П. Юри-

дична етика – К., 2004. 3. Етика. / За ред. В.О. Лозового. – К., 2004. 4. Европейская хартия о статусе судей // Российская юстиция. – 1999. – №7. 5. Европейська Хартія про статус суддів (від 10.07.1998 р.) // www.rada.gov.ua 6. Кобликов А.С. Юридическая этика: Учебник для вузов. – М., 1999. 7. Кодекс професійної етики судді: Вісник Верховного Суду України. – 2002. – №5. 8. Кодекс судейской этики // Российская юстиция. – 2005. – № 1-2. 9. Котов Д. П. Вопросы судебной этики. – М., 1976. 10. Куликов В. Судей тоже будут наказывать // Российская газета – Столичный выпуск. – 2010. – №5331 (252) – 9 ноября. 11. Международный пакт о гражданских и политических правах // Международные нормы о правах человека и применение их судами Российской Федерации. – М., 1996. 12. Оберто Д. Права и обязанности судей, их дисциплинарная ответственность // Этика судьи. – М., 2002. 13. Про концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України від 10 травня 2006 р. № 361 // www.president.gov.ua 14. Про статус суддів: Закон України від 15 грудня 1992 р. № 2862-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 24. 15. Про судоустрій України:

Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3018-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 27. 16. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45. 17. Подкопаев С.В. Дисциплінарна відповідальність суддів: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.10 / Нац. юрид. акад. України. – Х., 2003. 18. Подкопаев С. Етика суддів: міжнародний досвід та проблеми регулювання в Україні // Право України. – 2005. – № 6. 19. Подкопаев С.В. Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації. – Х., 2003. 20. Рішенням Ради суддів України від 18 січня 2008 р. № 17 Про утворення комітету Ради суддів України з питань професійної етики суддів // <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1077.1818.0> 21. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки // Рекомендації Ради Європи від 17.11.2010 № (2010)12 // http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_a38.

Надійшла до редколегії 30.03.11

В. Бажанов, асист.

ІСТОТНІ УМОВИ АВТОРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Публікація присвячена питанню істотних умов договорів в авторському праві України. Ключові слова: договір; авторський договір; істотні умови.

Публикация посвящена вопросу существенных условий договоров в авторском праве Украины. Ключевые слова: договор; авторский договор; существенные условия.

The article scrutinizes the problem of essential conditions of contracts in Ukrainian copyright law. Keywords: agreement; copyright agreement; essential conditions.

Актуальність даної теми обумовлена послідовним розвитком договірних правовідносин в авторському праві України. Внаслідок укладення авторських договорів автори творів літератури, науки, архітектури, мистецтва тощо наділяються можливістю, перш за все, отримати винагороду за свою творчу інтелектуальну працю. Відповідно до ч.1 ст. 638 ЦК України договір є укладеним з моменту досягнення згоди сторонами стосовно усіх істотних умов договору. Отже, дослідження питань істотних умов авторських договорів є важливим та актуальним. Необхідно зазначити, що нинішній етап розвитку правової доктрини та законодавства у сфері авторського права характеризується виникненням дискусій стосовно визначення істотних умов авторських договорів. Вважаємо, між тим, що сучасний стан наукової розробленості даної проблематики обумовлений недостатністю ґрунтовністю теоретичних праць, що також свідчить про актуальність даного дослідження.

Теоретичну основу проведеного дослідження склали праці з права інтелектуальної власності наступних вчених: А.А. Амангельди, Ж.В. Завальної, А.О. Кодинця, О.В. Кохановської, В.М. Крижної, В.Є. Макоди, О.А. Підпригори, Р.Б. Шишки, а також, видатних спеціалістів у сфері договірного права: М.І. Брагінського, В.В. Вітрянського, О.С. Іоффе, та ін.

Нормативною базою дослідження є: Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року, Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23 грудня 1993 року, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року, Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року та ряд інших нормативних актів.

Метою даного дослідження є аналіз істотних умов авторських договорів з подальшою можливістю застосування результатів дослідження у розробці теоретичних рекомендацій та у практичній діяльності з укладання авторських договорів.

Об'єктом дослідження є цивільні договірні правовідносини у сфері авторського права.

Предметом дослідження є міжнародні акти, нормативно-правові акти України та практика їх застосування, наукові погляди, ідеї, концепції вітчизняних та іноземних вчених у сфері даної проблематики.

Методологічну основу дослідження склали наступні методи: діалектичний, історичний, порівняльно-правовий, формально-логічний, системно-структурний та інші. Перші два зазначені методи використовувалися при визначенні основних тенденцій розвитку договірних правовідносин у сфері авторського права. Порівняльно-правовий метод був застосований при дослідженні норм національного та зарубіжного права. Для виявлення суперечностей у понятійному апараті у сфері договірних правовідносин в авторському праві України застосовувався формально-логічний метод. За допомогою системно-структурного аналізу були досліджені норми законодавства України та зарубіжних країн у сфері договірних правовідносин в авторському праві.

Відповідно до ст. 31 Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 23 грудня 1993 року (далі – Закон) автор (чи інша особа, яка має авторське право) може передати свої майнові права, зазначені у статті 15 цього Закону, будь-якій іншій особі повністю чи частково; передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським договором [14].

Отже, у Законі під авторським договором розуміється договір, відповідно до якого одна сторона договору (автор або інша особа) передає майнові права іншій стороні договору. Проте, дане визначення не можна визнати досконалим.

В юридичній літературі зустрічаються й інші визначення поняття "авторський договір". Наприклад, О.А. Підпригора сформулював наступне визначення даного поняття: "Авторський договір – це угода автора чи його правонаступників з іншими особами про вчинення відповідно до закону будь-яких дій з приводу володіння, користування та розпорядження твором" [21, с. 230]. Варто наголосити на тому, що дане визначення ґрунтується на матеріальній теорії інтелектуальної власності (її ще називають пропріетарною теорією) зводиться до ототожнення права автора або інших осіб на результати творчої діяльності з правом власності на матеріальні об'єкти. Як зазначають науковці: "Сама по собі назва "Авторський договір" свідчить лише про те, що сторони уклали договір стосовно майнових прав